

**Ministeri Jaakko Numminen
Mikael Agricolan patsaan
paljastustilaisuudessa Viipurissa
lauantaina kesäkuun 27. päivänä 2009
klo 14**

MIKAEL AGRICOLA PALAA VIIPURIIN

Suomen kirjakielen isän, Suomen uskonpuhdistajan ja rauhanneuvottelijan Mikael Agricolan elämä liittyi kahdessa ratkaisevassa vaiheessa Viipuriin.

Mikael Olavinpoika Agricola oli syntynyt Itä-Uudellamaalla Pernajan pitäjässä ruotsinkielisellä alueella vuoden 1507 vaiheilla. Ei ole tietoa, oliko hän syntyään ruotsinkielinen vai suomenkielinen, mutta hänen suomen kielen tunteuksensa oli joka tapauksessa monipuolinen ja perusteellinen.

Poikkeuksellisen lahjakas nuorukainen lähetettiin opintielle Viipuriin noin vuonna 1520. Täällä Viipurin koulussa hän sai kirjallisen oppinsa ensimmäiset perusteet ahkeran herra Johannes Erasmuksenpojan johdolla, kuten Viipurin piispa Paavali Justeen kertoo. Kansainvälinen Viipuri oli läheisessä kosketuksessa koko Itämeren alueeseen ja erityisesti Baltian maihin, jotka kuuluivat saksalaiseen kulttuuripiiriin. Uudet virtaukset levisivät tänne nopeasti. Viipurissa Mikael sai ensimmäisen kosketuksensa sekä humanismiin että aikakauden uskonpuhdistusliikkeisiin.

Kahdeksan vuoden opintojen jälkeen Mikael siirtyi vuonna 1528 Turkuun piispa Martti Skytten avustajaksi. Turusta lahjakas nuorukainen lähetettiin opinkäyntiin Wittenbergiin kolmeksi vuodeksi Martti Lutherin ja Philip Melanchtonin luo. Turkuun palattuaan hän toimi Turun katedraaliskoulun rehtorina ja harjoitti laajaa kirjallista työtä. Vuonna 1554 Mikael Agricola vihittiin Turun piispaksi.

Vuoden 1557 alussa Mikael Agricola matkusti kuningas Kustaa Vaasan lähettämän rauhanvaltuuskunnan jäsenenä Novgorodin kautta Moskovaan tsaari livana IV:n eli livana Julman luo neuvottelemaan rauhasta Venäjän ja Ruotsin kesken. Raskaan matkan uuvuttamana Agricola kuoli paluumatkalla huhtikuun 9. päivänä 1557 Kuolemajärven pitäjässä lähellä Viipuria. Seurueen pysäytyessä taukopaikalle talvitien varrelle Suomenlahden rannalle piispa löydettiin kuolleen reestään. Hänet haudattiin Viipuriin, mitä todennäköisimmin Viipurin tuomiokirkkoon.

Näin Mikael Agricolan kehitykselle tärkeät oppi- ja nuoruusvuodet ja hänen elämänsä päätösvaihe liittyvät Viipuriin.

Tieto piispan kuolinpaikasta säilyi vuosisatojen halki Karjalan kansan mielessä. Vihdoin Koiviston nuorisoseura pystytti hänen kuolinpaikalleen muistokiven vuonna 1900. Harmaaseen kivilohkareeseen hakatussa tekstissä kerrottiin lyhyesti Suomen kirjakielen isästä. Muistokivi hävisi 1940-luvulla sota-ajan melskeessä, mutta se pystytettiin uudelleen kauniin aitauksen ympäröimänä vuonna 2000 venäläisen akateemikko Vladimir Smirnovin toimesta.

Huomattavampi muistomerkki Mikael Agricolalle pystytettiin vuonna 1908 Viipuriin Karjalan ja Savon kansan keräämin varoin. Viipurin tuomiokirkon edustalla vihittiin suomalaisen kuvanveistäjän Emil Wikströmin Agricolasta muovailema patsas. Myös Viipurin patsas hävisi

talvisodan päätösvaiheessa suomalaisten evakuoitessa patsasta, eikä sitä hämmästyttävää kyllä ole löydetty. Emil Wikströmin Agricola-hahmosta oli kuitenkin säilynyt jäljennöksiä Suomessa. Tällainen valu siirrettiin Viipurin kirjaston aulaan vuonna 1993.

Kun paljastimme Kyrönniemen muistokiven juhannuksen alla vuonna 2000, tulin puheessani lausuneeksi toivomuksen, että myös Viipurin Agricola-patsas pystytettäisiin uudelleen. Venäläiseltä puolelta Viipurin silloinen kaupunginjohtaja Georgy Porjadin ilmoitti välittömästi vastauspuheessaan, että näin tulee tapahtumaan. Olemme iloisia, että lupaus voi tänään toteutua.

Mikael Agricolan patsaan uudelleen pystyttämiseksi on nähty paljon vaivaa sekä Suomessa että Viipurissa. Patsaalle on etsitty nykyisessä Viipurissa sopiva paikka. Patsaalle on tehty uusi jalusta Antrean harmaasta graniitista ja sen on valmistanut antrealainen kivenveistäjä Ivan Izbeshhev. On myös tehty muistotaulu, joka kolmella kielellä, suomeksi, ruotsiksi ja venäjäksi, kertoo Mikael Agricolasta.

Suomessa valtiovoimien asettama Mikael Agricolan 450-vuotismuiston toimikunta nimitti erityisen muistomerkkivaliokunnan, joka on työskennellyt patsaan uudelleen pystyttämiseksi yhdessä Viipurin kaupunginhallinnon kanssa. Erityisen kiitoksen haluan suomalaisen muistomerkkitoimikunnan puolesta lausua Viipurin kaupungin johdolle, kaupunginjohtaja Vladimir Osipoville ja apulaiskaupunginjohtaja Svetlana Nerushaille sekä patsaan sijoitusta ja kokoamista suunnitelleille Evgeny Trufanoville ja Evgeny Filippoville. Suomalaisella puolella erityisesti Viipurin tuntija arkkitehti Juha Lankinen ja Agricolan juhluvuoden pääsihteeri Ossi Tuusvuori ovat nähneet paljon vaivaa patsaan aikaansaamisessa.

Mikael Agricolasta ei ole säilynyt minkäänlaista kuvaa eikä hänen ulkomuotoaan tunneta. Sen vuoksi hänen taiteellinen kuvaamisensa on ollut kuvataiteilijoille mielenkiintoiseksi ja haastava tehtävä. Useat Agricolasta tehdyt muotokuvat kuvastavat ennen muuta syntyäikansa käsitystä Mikael Agricolasta.

Emil Wikström on halunnut kuvata Agricolan puolivartalokuvassa puhuvassa asennossa, siis saarnamiehenä ja opettajana. Wikström oli mieltynyt vertauskuvallisiin suunnitelmiin ja niin hän sijoitti puolivartalokuvan alla olevan saarnatuolia muistuttavan jalustan eteen vanhuslapsiryhmän. Sen oli määrä symboloida elämän kiertokulkua ja lukutaidon merkitystä. Patsaan alaosa ei kuitenkaan ole säilynyt ja sen me voimme kuvitella vain kuvista.

Suomalainen muistomerkkitoimikunta, jonka puheenjohtajana on toiminut Turun taidemuseon amanuenssi Christian Hoffmann, pyytää nyt luovuttaa Mikael Agricolan patsaan Viipurin kaupungille ja sen kaupunginhallinnolle. Toivomme että Viipurin kaupunki pitää hyvää huolta patsaasta ja säilyttää näin tuleviin vuosiin muiston itäisen Suomenlahden ikivanhan kulttuurikaupungin kasvatista, merkittävästä 1500-luvun humanistista, oppineesta kielimiehestä ja hartaasta kristitystä, rauhanneuvottelijasta.

Patsastoimikunta on halunnut hakata patsaaseen vain tunnetut Raamatun sanat "Autuaita ovat rauhantekijät".